

behouds geweest is; zoowel vóór als na Christus is de substantie één en dezelfde; en hier spreekt hij in gelijken zin als Heidegger, die in elken staat der kerk, d.w.z. in iedere verbondsfase, de goederen van het genadeverbond dezelfde laat zijn; het gaat altijd om stipulatie en restipulatie, om vergeving der zonden, om een „goed geweten“ („rechtvaardigmaking“) en ook om eeuwige zegeningen<sup>11)</sup>. En de Synopsis, het beroemde leerboek, wijst alweer denzelfden kant uit. Scherp ziet men hier het verschil tusschen Oud- en Nieuw Testament; tot op zekere hoogte kan men het zelfs essentieel noemen (Disp. XXIII, st. 6). Maar even kras wordt volgehouden, dat zij wat de substantie betreft, een en hetzelfde zijn: in beide wordt geloof en gehoorzaamheid gevraagd, het eeuwige leven beloofd, de geloofsgerechtigheid toegerekend, geschiedt genadige aanneming in Christus. (14). Waarom zijn het eigenlijk TWEE testameten? Niet, omdat dat twee soorten (species) van testameten zouden zijn, maar omdat dezelfde zaak op verschillende manieren wordt gebracht tot de menschen; aard en substantie blijven gelijk, alleen maar: in de oeconomieën (administraties) is er verschil. (15). Het verschil is — hier bevestigt de Synopsis wat wij zoeven zelf opmerkten — niet zoo te stellen: uitwendigheid in het Oude, inwendigheid in het Nieuwe Testament; doch zóó: minder en meer rijkdom, zoowel in de inwendige als ook in de uitwendige administratie, beide in Oud- en Nieuw Verbond. (15, 16). Men mag de weldaad der genade niet losmaken van het Oude Testament (21); en het is een valsche stelling, als men beweert, dat Christus aan de wet van Mozes iets heeft toegevoegd. Zelfs Bellarminus moest ondanks nog een oogenblikje „uit zijn rol vallen“, toen hij de mooie opmerking plaatste, dat Christus wel zegt, dat onze gerechtigheid overvloediger moet zijn dan die der Schriftgeleerden en der Farizeeën, maar dat dat nog heel iets anders is, dan wanneer Hij zou gezegd hebben, dat ze overvloediger moet zijn dan die der profeten (23).

\*

We verhalen het niet, dat het onprettig voor het „gevoel“ is, nu het blijkt, dat alweer tusschen twee commissieleden een meningsverschil openbaar werd, betreffende één der punten in geding; al voegen we er dadelijk aan toe, dat dit verschil heel wat gemoedelijker is, en vlotter besproken wordt, dan in de gevallen, die vroeger in verband met Prof. Hepp aan de orde kwamen. Maar wat zullen we anders doen dan spreken? De artikelen van Dr. Thijs zijn verschenen „in zulk een tijd“; hebben gestaan in het blad, dat in dienzelfden tijd van „dwalende broeders“ repte, en den toestand met zwarte kleuren teekende; en zullen dus wel willen aanduiden, hoe dit ééne commissielid zich de solutie denkt. Daarom stelle het andere vrijmoedig zijn „neen“ er tegenover, en dat eveneens voor het front van ons volk, dat in dergelijke zaken gerust meeleven mag. Want waar zijn nu eigenlijk de gangbare meeningen? Ik weet het: er waren er, die in de hoofdzaak de opinie van Dr. Thijs voorstonden. De verdienste van Dr. Thijs was, dat hij op één bepaald punt nu trachtte naar de diepte af te steken. En de verdienste van anderen vóór hem was deze, dat zij hem op dit chapitre gebracht hebben, door het motief van de „verbondswraak“ (ook in het Nieuwe Testament) naar voren te brengen (Dr. Thijs nu oordeelt, dat de verbondswraak alleen in het O. T. denkbaar is). Nu blijkt thans, dat de (ten onrechte) als „gangbaar“ zichzelf beschouwende mening van een aantal theologen onder ons, niet tot haar zelfverdediging komen kan, zonder

11) Aangehaald bij Hepp, Ref. Dogm. 314; vgl. aldaar ook Heidegger (XI, 74—82): Actus foederis gratiae, stipulatio fidei et respiciendae et eidem *ἀντίστοιχος* astipulatio necnon promissio iustitiae et vitae eique respondens restipulatio eiusdem, omni ecclesiae ante et post Christum statim communes fuerunt. — Sicut stipulatio et astipulatio foederis gratiae, ita eiusdem promissio divina et restipulatio humana, puta bona foederis, iustitia Christi una cum beneficiis annexis et vita aeterna ac utriusque per *ἐκτίθεται*, interrogationem, bonae conscientiae exigendae ius credentibus competens in quocumque ecclesiae statu conveniunt.

## POPULAIR-WETEN- [SCHAPPELIJKE SCHEISEN]

### Over „Isolément“ en nog wat.

#### III.

Van Groen van Prinsterer stamt de bekende leus: In ons isolément ligt onze kracht.

Wat bedoelde hij met die woorden?

In zijn laatste serie Nederlandsche Gedachten<sup>1)</sup> heeft hij een duidelijk antwoord op die vraag gegeven.

„In ons Isolément ligt onze kracht.

Of wilt ge liever een hollandsch woord, in onze zelfstandigheid, in onze beginselvastheid, ligt onze kracht.

Dit was steeds het devies onzer vlag.

Zelfstandigheid, die, het heterogene afstootend, al wat homogeen is aantrekt; die zelf onwrikbaar, ter aansluiting bereidvaardig de hand reikt.

Van 1829 tot nu toe was ik steeds, zoo ik meen, aan het zinrijk adagium getrouw.”

Op een volgende bladzijde voegt Groen er nog dit aan toe:

„De vasthoudendheid aan eigen standpunt is, bij mij

argumentaties, die — dat is duidelijk — ZELVE NIET TOT DE GANGBARE MEENINGEN TE REKENEN ZIJN? Wij vragen alweer: hoeveel theologische bezinning was er, toen de synode sprak van niet nader aangeduide gangbare meeningen?

Intusschen — er is een Schriftbewijs beproefd.

En de kwestie der verbondswraak is er nog.

Over die beide spreken we dus later.

K. S.

#### Rechtszekerheid?

Zoals men heeft gelezen, kwam er verleden week een nieuwe beslissing althans voor wat den predikant betreft en ten deele ook voor wat de ouderlingen aangaat inzake „Drachten“. Wanneer we ons, terugziende op deze kwestie, toch nog een enkele opmerking veroorloven, dan is dat niet een erkenning van de ingewikkeldheid der kwesties, die aanleiding gaven tot een conflict. Het gaat ons alleen om de vraag van de kerkrechtelijke lijnen. En dan moet het ons van het hart, dat wij, ook al is de schorsing nu opgeheven en daarmee het gevaar van een acuut conflict in den boezem der Gereformeerde Kerken misschien vooralsnog bezworen, toch nog niet gerust zijn. Er is in heel deze zaak bij mij een gevoel van rechtsonzekerheid achtergebleven. Blindemannetje-spelen nu is niet christelijk; en terwijl van de goede samenleving in kerkverband moet de kwestie als kwestie de aandacht behouden.

Wat ons dit „gevoel“ bezorgd heeft is met name de beslissing van de particuliere synode, benevens wat er op gevolgd is. Volgens ons verstrekte mededeelingen zijn er tweeërlei stukken uitgegeven, waarvan een gedeelte aan de ontvangers uitgereikt is op verlangen van belofte, dat zij ze niet zouden laten lezen aan wie niet onmiddellijk daarbij betrokken waren, terwijl een ander gedeelte niet onder deze bepaling gevallen is. Uit dit laatste citeren we nu een enkele bijzonderheid.

De overwegingen van de particuliere synode inzake bepaalde bezwaarschriften, komen op het volgende neer:

De synode overwoog:

ten eerste, dat het door haar ingestelde onderzoek heeft uitgewezen, dat er gedurende de jaren 1934—1937 door den kerkeraad van Drachten wanbestuur is gevoerd, waaronder zij verstaat, dat de kerkeraad in zondige verblindheid, bij de uitoefening der kerkelijke tucht, partijdig is te werk gegaan, door deze dienstbaar te maken aan de vermeende belangen van bepaalde personen of groepen;

ten tweede, dat de classis Drachten, toen zij zich door een zelfstandig onderzoek van het feitelijk bestaan van dit wanbestuur, waarover door leden der gemeente van Drachten bij haar geklaagd was, had overtuigd, het terecht als haar roeping heeft beschouwd om maatregelen te nemen, welke aan dezen zondigen toestand een einde zouden kunnen maken;

ten derde, dat de classis bij het nemen van deze maatregelen zich heeft laten leiden door de juiste overtuiging, dat geen verbetering in dezen toestand verwacht mocht worden, indien dit wanbestuur door de leden van den kerkeraad niet met schuldbelijdenis werd erkend en daartoe terecht allereerst pogingen heeft aangewend;

ten vierde, dat het feit, dat de classis, toen deze pogingen bij een zestal leden van den kerkeraad helaas niet tot het gewenschte resultaat leidden, waardoor verdere tuchtmaatregelen noodzakelijk werden, deze maatregelen zelfstandig genomen heeft, voldoende rechtvaardiging vindt in de concrete situatie, welke in den kerkeraad van Drachten aanwezig was;

ten vijfde, dat de bewering, dat de classis hiermee in strijd met art. 79 en 80 K.O. zou hebben gehandeld, weersproken wordt door de interpretatie, welke de geschiedenis der Gereformeerde Kerken in vroegere en latere tijd in het bijzonder wat de uitspraken van hare meerdere vergaderingen aangaat, alsmede de meest gezaghebbende gereformeerde canonici van deze artikelen geven.

We veroorloven hierbij ons de volgende kantteekeningen:

a. Onder 10. geeft de synode een eigen interpretatie van 't begrip „wanbestuur“. Het treft, dat daarbij sprake is van „zondige verblindheid“. Wanneer nu het woord wanbestuur door de classis anders is geïnterpreteerd (b.v. door van „opzettelijkheid“

te spreken), dan is feitelijk een andere interpretatie van „wanbestuur“ door de particuliere synode gegeven dan door de classis. Het geval laat zich denken, dat iemand „zondige verblindheid“ bij zichzelf mogelijk acht en ook wel achteraf belijden wil, maar de beschuldiging van opzettelijkheid verre van zich werpt. In zulk een geval zou iemand de aanklacht van wanbestuur afwijzen, wanneer ze komt, gelet op de classieke interpretatie, doch deze zelfde klacht met de synodale interpretatie kunnen aanvaarden. Doet hij dit laatste, dan is daarmee de zaak voor een oogenblik gered, maar het probleem is niet opgelost; want een particuliere synode, die 't begrip „wanbestuur“ anders interpreteert dan de classis, erkent daarmee de facto, dat de classis onjuist geïnformeerd heeft en dat de weigering van schuldbelijdenis tegenover de classis gemotiveerd kon zijn. Het behoort tot den goeden rechtsregel, dat een vonnis verloochend wordt, wanneer de termen, waarin het vervat is, onjuist geacht worden; vooral, wanneer op die termen alles vastzat.

Wat de overweging 20. betreft, niemand zal het nemen van maatregelen ongeoorloofd achten. Het komt er maar op aan welke maatregelen de classis neemt. En wanneer van de zijde der bezwaarden o.m. geklaagd wordt, dat de kerkeraad tengevolge der classieke besluiten niet meer de tucht kon handhaven, dan dient men daarop in te gaan. Niet het nemen van maatregelen, doch het nemen van bepaalde maatregelen is in discussie.

Wat de overweging 30. betreft, de vraag is nog, of men individuele leden van den kerkeraad schorsen mag binnen het raam der kerkenordening, omdat deze individuele leden weigeren een kwalificeerende uitspraak te doen (kwalificeerend dan in den zin van constatering van wanbestuur volgens classieke interpretatie) over de gestes van een kerkeraad gedurende vier jaren. Dat deze vraag rijpend is blijkt al uit het feit, dat de kerkenordening eergelijke zonden als grond voor schorsing aangeeft, terwijl de weigering van een kwalificeerende uitspraak over de gestes van een lichaam als de kerkeraad in zijn geheel is, hoogstens — ik plaats me nu op het classieke standpunt — de conclusie wettigt, dat deze individuele leden althans voor de naaste toekomst machteloos zijn ter plaatselijke kerkregering. Nu is machteloosheid iets anders dan slechtheid; niet-kunnen iets anders dan niet-willen. Gaat het nu aan, een groep wegens de afwezigheid van een verklaring te schorsen met de kerkenordening voor oogen? Het feit, dat volgens persberichten ook van losmaking gerept is, bewijst de redelijkheid van deze vraag. En het andere feit, dat de verleening van bijstand aan een machteloos of gehandicapten kerkeraad eveneens in de persdiscussie ter sprake moest komen, spreekt in gelijken zin.

Wat de overweging 40. betreft, deze is aanvechtbaar, wanneer hetgeen wij inzake de derde overweging opgemerkt hebben, juist mocht zijn. Ik acht het mogelijk, dat iemand, zelfs al meent hij voor zich persoonlijk, dat bepaalde kerkeraadshandelingen scherp te veroordeelen zijn, toch weigert, collectief den kerkeraad te beschuldigen van wanbestuur volgens classieke interpretatie; en zoo iemand zou dan toch geschorst worden, en bij volharding in deze weigering afgezet? Dat overigens „de concrete situatie“ in den kerkeraad de classis geen recht geeft tot eigenwillige besluiten, heeft Prof. Grijndanus met klem van redenen betoogd.

En hiermee zijn we reeds gekomen aan de vijfde overweging: de particuliere synode beroept zich hier niet op de kerkenordening zelf, maar op een interpretatie daarvan uit de geschiedenis, alsmede uit geschriften van de meest gezaghebbende canonici. Nu laten wij in het midden, of de particuliere synode — we worden even ondeugend — „als zijnde geen wetenschappelijk college“ kan uitmaken wie de meest gezaghebbende canonici zijn. We laten echter niet in het midden, dat de particuliere synode op het punt, waar alles op aankomt, zich van den ernst der kwestie-in-geding op onverantwoordelijke

We willen met een paar voorbeelden laten zien waartoe de strenge binding aan dit levensprogram hem bracht.

Groen leefde in de vaste overtuiging, dat kerkherstel langs kerkrechtelijke weg, door handhaving van de belijdenis, moest worden gezocht. Dat was voor hem een beginsel en dat handhaafde hij. En het gevolg? — Hij kwam alleen te staan. Hij werd geïsoleerd. Zelfs zijn vriend de Costa liet hem in zijn kerkelijke worsteling alleen staan.

Groen was van oordeel, dat na de invoering van de Onderwijswet van 1857 op de Openbare School alle godsdienstonderwijs moest worden geweerd. Geen bijbel op de Openbare School. „Godsdienstloosheid van het openbaar onderwijs moet door ons als een weldaad worden begeerd“ — zoo sprak Groen. „Beter geen voedsel dan vergif.“ Daarom haatte hij het woord „Christelijke deugden“ in de schoolwet. Dit alles was bij Groen een overtuiging, waarvoor hij stond. — En het gevolg: hij kwam alleen te staan. Mannen als Beets en Chantepie de la Saussaye verlieten hem in zijn strijd voor het Christelijk Onderwijs.

Groen haatte de laffe, karakterloze en beginselloze politiek van zijn conservatieve vrienden. Hij handhaafde zonder aanzien des persoons het isolément van het antirevolutionaire beginsel. En weer kwam hij alleen te staan. Met slechts drie getrouwen — Kuyper, Keuchenius en Otterloo — begon hij zijn politieke actie in 1871 opnieuw.

wijze h  
geschie  
en syno  
de histo  
Geref. F  
dat het  
En wat  
Prof. C  
canonic  
principi  
de tucht  
crete s  
niet een  
kelen v  
blad c  
Het k  
lijk k  
kop“ v  
daarvan  
genome  
En d  
Wanne  
andere  
een oom  
Maar z  
de classe  
op de in  
gewezen  
van cla  
meen i  
verbaan  
houden  
nemen,  
de zaak  
en ande  
sing va  
vragen  
orde.

Nas  
schillen  
zaken  
bericht  
instanti  
weerspr  
is mede  
sluiten  
ring. I  
kwam  
schuld  
in-gedr  
met b  
van „  
schors  
mule de  
is de in  
synod  
beslist.

De z  
Hoeze  
heid de  
doet nie  
plaatsel  
in de w  
aan de  
meerde  
zegen v  
kunnen  
eigen la  
veel vez  
De re  
kerken  
in eenz  
God in  
naar de  
in Hen  
zag wij  
niet, da  
de derd  
lijden e

En zo  
lijke ge  
Nog s  
In Ap  
plaats v  
tie van  
was im  
lands v  
niet i  
Neer  
nomen  
achtig  
van zel  
denken  
en, zoo  
ning v  
risch  
non w  
„Het  
feestvie  
om da  
nende  
Met c  
„De r  
zouden  
is, of z

En zo  
lijke ge  
Nog s  
In Ap  
plaats v  
tie van  
was im  
lands v  
niet i  
Neer  
nomen  
achtig  
van zel  
denken  
en, zoo  
ning v  
risch  
non w  
„Het  
feestvie  
om da  
nende  
Met c  
„De r  
zouden  
is, of z

En zo  
lijke ge  
Nog s  
In Ap  
plaats v  
tie van  
was im  
lands v  
niet i  
Neer  
nomen  
achtig  
van zel  
denken  
en, zoo  
ning v  
risch  
non w  
„Het  
feestvie  
om da  
nende  
Met c  
„De r  
zouden  
is, of z

En zo  
lijke ge  
Nog s  
In Ap  
plaats v  
tie van  
was im  
lands v  
niet i  
Neer  
nomen  
achtig  
van zel  
denken  
en, zoo  
ning v  
risch  
non w  
„Het  
feestvie  
om da  
nende  
Met c  
„De r  
zouden  
is, of z

2) Ide  
3) Ide



interpre-  
particuliere  
t geval laat  
verblind-  
wel achteraf  
pzetelijkheid  
zoo iemand  
wanneer ze  
p, doch deze  
atie kunnen  
daarmee de  
probleem is  
die 'begrip  
classis, erkent  
geformuleerd  
jdenis tegen-  
behoort tot  
verloochend  
at is, onjuist  
termen alles

al het nemen  
komt er maar  
mt. En wan-  
laagd wordt,  
ale besluiten  
dient men  
maatregelen,  
egelen is in  
g is nog, of  
aad schorsen  
omdat deze  
ceerende uit-  
den zin van  
essicale inter-  
gedurende  
kt al uit het  
en als grond  
ing van een  
es van een  
is, hoogstens  
dpunt — de  
eden althans  
ijn ter plaat-  
d iets anders  
n niet-willen.  
ezigheid van  
rdening voor  
eid van deze  
ing van bij-  
apten kerke-  
prake moest

nvachtbaar,  
erweging op-  
it het moge-  
lich persoon-  
delingen  
collectief den  
r volgens  
emand zou  
ding in deze  
ncrete si-  
n recht geeft  
rijdanus met

an de vijfde  
pt zich hier  
een interpre-  
uit geschrift-  
Nu laten  
ynode — we  
nde geen  
itmaken wie  
laten echter  
de synode op  
tich van den  
ntwoordelijke

laten zien  
rogram hem  
t kerkherstel  
ving van de  
as voor hem  
hij. En het  
Hij werd ge-  
hem in zijn

ering van de  
ool alle gods-  
een bijbel op  
an het open-  
daad worden  
voedsel dan  
stelijke deug-  
een een over-  
dg: hij kwam  
ntepie de la  
het Christelijk

beginsellooze  
handhaafde  
ent van het  
m hij alleen  
per, Keuche-  
actie in 1871

wijze heeft afgemaakt. Want wat is dat beroep op de geschiedenis? Tegenover bepaalde besluiten van classes en synodes in vroeger eeuw staan ook andere (doleantie, de historie van het Reglement in de voormalige Chr. Geref. Kerk). Heeft Prof. Greijdanus er niet op gewezen, dat het kerkrecht der doleantie werd prijsgegeven? En wat die „voornamen canonici“ betreft, is niet door Prof. Greijdanus aangetoond, dat men zelfs bij een canonicus als Voetius moet onderscheiden tusschen zijn principiële overtuiging inzake de rechtsregelen voor de tucht, en wat praktisch door hem af en toe in concrete situaties is gezegd of getolereerd? En is Rutgers niet een gezaghebbend canonicus? En hebben de artikelen van Dr A. Kuiper, waaruit Ds Veenhof in ons blad citeerde en nog citeert, niets te zeggen?

Het komt mij voor, dat de particuliere synode feitelijk de classis veroordeeld heeft, in „den kop“ van haar overwegingen, en voorts, in „den staart“ daarvan, het kwaad der classis voor haar eigen rekening genomen heeft.

En dit geeft mij het gevoel van rechtsonzekerheid. Wanneer er over canonische kwesties onder ons geen andere stemmen gehoord worden, dan kan er inderdaad een oordeel van verblindheid over de kerken liggen. Maar zulk een geval bestond hier niet. Er is tegenover de classis door Prof. Greijdanus e.a. een beroep gedaan op de beginselen van het kerkrecht, en voorts aangewezen, dat zijn letter niet kent de maatregelen van classis of ook van particuliere synode. Het was, meen ik, eisch geweest van broederzin en van kerkverband, in deze „concrete situatie“ (!) zich te onthouden in wat onzeker is, alleen die maatregelen te nemen, die de letter der kerkenordening toestaat en de zaak van den grond op te behandelen. Al moge een en ander minder acuut naar voren treden, nu de schorsing van den predikant van Drachten opgeheven is, de vragen zelf blijven niettemin als rechtsvragen aan de orde.

K. S.

Naschrift. Sinds ik dit stukje schreef, las ik verschillende persberichten inzake den verderen gang van zaken (opheffing der schorsing). Ik las o.m. een persbericht van Ds Staal, en een ander vanwege classicale instanties. Het eene bericht scheen het andere te willen weerspreken. Zulke over-en-weer-berichtgeving echter is mede te verwachten, als officiële publicatie van besluiten onvolledig is, juist inzake de motiveering. En voorts — na lezing der eerste persberichten kwam nog deze éne m.i. kardinale vraag op: is schuld beleden, niet maar in betrekking tot de punten-ingeding, doch in den eersten zin der classis, met behoud dus van HAAR interpretatie van „wanbestuur“? Zoo neen, dan is m.i. de schorsing veroordeeld. Welnu, nadien las men de formule der schuldbelijdenis in de bladen. In die formule is de interpretatie van „wanbestuur“, zooals de part. synode haar gaf, verwerkt. Hiermee is o.f. de zaak beslist.

K. S.

### De zelfstandigheid der plaatselijke kerk. (III.)

Hoezeer we 'nu noodig achten, dat de zelfstandigheid der plaatselijke kerk helder worde verstaan, dit doet niet tekort aan de roeping tot eenheid, van de plaatselijke kerken onderling. Het verval van de kerk in de wereld en allerlei verbreking door de zonde, staat aan deze verbinding in den weg; zoodat de Gereformeerde Kerken in het kleine Nederland, die in den zegen van dit beginsel mogen leven, nauwelijks verder kunnen komen dan verband met de kerken binnen eigen landsgrenzen, terwijl tevens in iedere plaats zelf veel verbrokkeling is.

De roeping tot saambinding met alle plaatselijke kerken met wie accoord van gemeenschap bestaan kan in eenzelfde belijdenis, is een zeer ernstige eisch van God in Zijn Woord. Dit kan niet anders, want het is naar den Geest van Christus, in liefde de eenheid in Hem te zoeken, waar die nog bestaat. Dr Kuiper zag wijde verten in de dagen der Doleantie. Ik geloof niet, dat hij te ver ging, toen hij bij het sluiten van de derde voorloopige synode uitriep: „Broeders! wij belijden een Kerk, die algemeen is, de catholiciteit der

En zoo kunnen we voortgaan. Het aantal van dergelijke gevallen is legio.

Nog slechts een typeerend voorbeeld willen we noemen.

In April 1872 zou een groote nationale feestviering plaats vinden. Het zou grootsoch worden! Een manifestatie van de eenheid der natie! Drie honderd jaar geleden was immers Den Briel ingenomen. Het begin van Nederlands vrijheid! En kan aan zoo'n nationale herdenking niet iedere Nederlander meedoen?

Neen, zegt Groen! „Mijn oordeel (over de voorgenomen feestviering — C. V.) dacht ik, kon niet twijfelachtig zijn en met ingenomenheid, dit spreekt immers van zelf (!), onderschrijf ik elk protest tegen een herdenken van 1 April 1872, waarbij, ter algemeene, en, zoo het heet, nationale feestviering, de verloochening van het Christelijk levensbeginsel onzer historische nationaliteit de conditio sine qua non wordt“<sup>2)</sup>.

„Het deelgenootschap aan een kleurloos geworden feestviering is voor Gereformeerden niet geoorloofd, omdat voor hen kleurloosheid heiligschennende karikatuur wordt“<sup>3)</sup>.

Met de Roomschen kan Groen niet feestvieren.

„De reden is hoogst eenvoudig. Een van beiden. We zouden beleedigen, dat meer dan ooit afkeurenswaard is, of zwichten op een wijs, die de nagedachtenis der

Kerk mag nooit prijsgegeven, onze roeping is oecumenisch. Ook in wat nog zucht niet alleen onder de synodale hiërarchie, maar ook onder de roomsche hiërarchie, kan nog iets, kan nog veel van het Lichaam van Christus schuilen. Dat alles moet één worden. Geen grenzen broeders, dan die God Zelf door Zijn Vrijmachtig Welbehagen getrokken heeft“.

Alleen de Gereformeerde Kerk is katholiek.

Maar wij bepalen ons nu tot het kerkverband, dat door de plaatselijke kerk met de andere moet worden gezocht en bewaard. Het vloeit reeds voort uit het feit, dat de Heilige Geest, die op de verschillende plaatsen de zelfstandige plaatselijke kerken tot openbaring van de kerk heeft geroepen, in alle plaatselijke kerken Dezelfde Heilige Geest is, die één is, die God is, en die de kerken saamentrekt en dus verdeeldheid en scheiding veroorzaakt, wanneer deze niet door de Waarheid vereenicht wordt.

Juist de schriftuurlijke opvatting van de kerk en het inzicht in de zelfstandigheid van de plaatselijke kerk brengt mede, dat de kerken zich in één Geest saamverbonden weten. De bewustheid in de plaatselijke kerk van zelfstandige openbaring van het Lichaam van Christus te zijn, doet verantwoordelijkheid voor het geheel ontstaan.

Dit is zelfs noodig tot bevordering van de zendingsgedachte, waar immers op elke plaatselijke kerk, evenals op die te Jeruzalem, nog de roeping ligt om het Evangelie te prediken aan alle creaturen. Deze opdracht is voor geen der kerken ooit vervallen en doet vanzelf samenwerking zoeken tot gemeenschappelijke vervulling. Ook in het zoeken van het verlorene heeft zich dezelfde geest te openbaren in de plaatselijke kerk. Dit maakt de plaatselijke kerk tot een licht op den kandelaar, van verre zichtbaar, maar vooral schijnende en aantrekkelijk in eigen stad, dorp of omgeving. Het rechte inzicht van de zelfstandigheid maakt aan de plaatselijke kerk haar eigen verantwoordelijkheid, haar eigen hand aan Christus en haar eigen opdracht als kerk bewust.

Bij een goed besef van de roeping der kerk, voortvloeiende uit het onderwijs in de Schrift, kan de kennis van de zelfstandigheid van de plaatselijke kerk nimmer opgaan in de bewustheid van heer en meester te zijn op eigen terrein tegenover het kerkverband, zooals het woord autonomie meer uitdrukken wil.

Een recht begrip van de zelfstandigheid der plaatselijke kerk zal ook juist bewaren voor independentisme. Dit ligt niet in de lijn der gereformeerden, die juist in het geheel der kerken, die elkaar op den grondslag der belijdenis als accoord van kerkelijke gemeenschap bereiken kunnen, het Verbond Gods zien, en dit Verbond, naar den aard der liefde, ook nog erkennen ver buiten den kring der Gereformeerde Kerken.

De zoekende en trekkende kracht der liefde van Christus, die door middel van Zijn kerk werkt, ziet de geheele wereld als haar terrein. Hoe beter elke plaatselijke kerk zich van haar zelfstandigheid bewust is, des te beter zal ze haar verantwoordelijkheid kennen als instrument van Christus. Het is met haar als met ieder Christen en met ieder ambtsdrager. Zij draagt zelfstandig voor God naar hare mate de verantwoordelijkheid, uit de liefde van Christus om de eere Gods, voor heel de wereld. De plaatselijke kerk, die waarlijk gereformeerd is, zal dan ook nooit onttaarden tot een duffe groep, die eigengerechtig het air aanneemt van het uitverkoren volk te zijn, maar die zich krachteloos opsluit in eigen kring. De kerk stelt belang in heel het wereldleven en verspreidt door de prediking des Woords licht voor alle terrein. Wanneer zij het karakter gaat vertoonen van een mystieke groep, die zich om de wereld niet bekommert, is de plaatselijke kerk zelf schuld, dat de wereld zich met walging van haar afkeert.

Het independentisme kan zich in velerlei vorm vertoonen. Het is evenwel altijd in strijd met het beginsel der Gereformeerde Kerken. Men heeft in geen geval recht, om iemand independentistisch te noemen op grond van het feit, dat hij de zelfstandigheid van de plaatselijke

voortvaderen, niet vereert, maar onteert.“

Ook met de Liberalen is feestvieren onmogelijk.

„De reden is hoogst eenvoudig. Een van beiden. Wij zouden door vertoon van eensgezindheid, onverantwoordelijk, of, door een woord uit het hart, onverdragelijk zijn.

De Hervormden waren, ook toen, afkeerig van een gewetensvrijheid, geworteld in het tegenovergestelde der zinspreuk, *servire Deo vera libertas* (God dienen is de ware vrijheid), en die, ook nu, gewetensdwang voor het Gereformeerde volk tot rampzalige vrucht heeft.“<sup>4)</sup>

En het gevolg van dit isolement der beginselen? Weer kwam Groen alleen te staan. Weer trokken de grootten en voornamen zich van hem terug. Weer werd hij gelsoldeerd.

Zal men over het isolement, in den zin van beginselvastheid, van Groen naar waarheid spreken, dan zal men ook deze gevolgen, die er onlosmakelijk aan verbonden waren, in rekening moeten brengen en er aan denken, dat Groen die gevolgen aanvaardde. Groens principieel isolement maakte, dat hij naar een eiland werd gedreven, zijns ondanks.

Hij separeerde zich niet, maar anderen separeerden zich van hem wel!

4) Id., IV, p. 20. Men vergelijke het artikel van A. Janse: „Geen-partijdige Nationale feestviering“ in het Nummer van 24 Juni j.l.

lijke kerk tegenover het kerkverband handhaaft.

Juist daar, waar de zelfstandigheid der plaatselijke kerken niet gehandhaafd wordt (in 't Ned. Herv. kerkgenootschap b.v.), ziet men het onkruid van het independentisme welig tieren. De synodale hiërarchie doet het besef van de zelfstandigheid der plaatselijke kerk hoe langer hoe meer wegwijnen. De doopersche geest heeft mede daardoor in de Ned. Herv. Kerk een sterken ingang gevonden, niet het minst door predikanten, afkomstig uit anabaptistische kring. Vooral de ethische richting heeft de gedachte van de verbondseenheid, die in den kinderdoop ligt uitgesproken en daarmee de schriftuurlijke kerkidee, ondermijnd.

Vinet, die zoo grooten ingang gevonden heeft door zijn leerlingen, is daarvan het voorbeeld. De kerkopvatting toch van Vinet is individualistisch. Dat komt hierop neer (Ik citeer uit Fabius, „Het Eeuwgetij der kerkhervorming“): „De Bijbel zegt: Belijdt den Heere! Vinet zegt: Belijdt uzelfen! Naar dit beginsel wil Vinet ook de kerk hervormen. De Bijbel zegt: Belijdt Christus uit de liefde tot God. Vinet zegt: Belijdt uzelf uit oprechtheid! Vinet wil geen kerk. Hij acht de kerk in strijd met godsdienst. De groote ketterij is de kinderdoop. Vinet veracht ook het huisgezin als opvoedingsinstituut“. Zoo zien we, dat achter de ethische richting, die de kracht der Heilige Schrift ter zijde stelt, ook de doopersche richting werkzaam kan zijn, die kerkontbinding is. Dit anabaptisme heeft mede tengevolge, dat zielen, die daar een kerk zoeken, naar Rome worden heengedreven.

De schriftuurlijke kerkopvatting, die de gereformeerden belijden, is nu juist ten scherpste gekant tegen het independentisme. Vandaar, dat juist de Gereformeerde Kerken geen uitwendige band van gefingeerd geestelijk gezag, of van staat of synode noodig hebben om het geheel te samen te houden, maar een innerlijke kracht vertoonen tot saamsnoering in eenheid.

Deze éénheid der kerk is voor haar evenzeer een fundamenteel begrip als de zelfstandigheid der plaatselijke kerk.

Maar de handhaving van dit laatste brengt toch met alle zekerheid mee, dat die kerkelijke eenheid altijd het karakter van vrijwillig kerkverband behoudt<sup>1)</sup>, en den eisch, dat de zelfstandigheid der plaatselijke kerk door het kerkverband gehandhaafd en geëerbiedigd wordt<sup>2)</sup>.

Het kerkverband is noodig tot samenleving, samenwerking, voorlichting, raad en steun. Uit den aard der zaak hebben de vergaderingen van meerdere kerken in classicaal of synodaal verband een zeer groot gezag. De plicht der plaatselijke kerk van Godswege tot het zoeken en bewaren van de eenheid en daarbij het gemeenschappelijk accoord brengt dit mede<sup>3)</sup>.

Tevens het feit, dat de meerdere vergaderingen gevormd worden door de meest wijze en dus meest gezaghebbende mannen. Toch wordt dit nooit een heerschend

1) Dr H. Schokking, een onverdacht getuige, zegt:

„Dat de plaatselijke Kerk op haar plaats volledig en eigenlijk een Kerk is, hare macht en haar bestaan heeft, deze niet ontleent aan het geheel, het lichaam, was de algemeen geldende overtuiging bij de Gereformeerden.“

„De leertucht d. G. K.K.“.

2) Hoe kwamen de plaatselijke Kerken nu tot een Kerkverband? Hierop antwoordt Rutgers:

„In Kerkrechtelijken zin is de grondslag van het Kerkverband de vrijwillige toetreding der bijzondere Kerken“.

„De bijzondere Kerk mag nooit op zichzelf blijven staan, daar Gods Woord dat niet wil“.

„De Heraut“, 235.

3) Acta Synodaal Convent v. Nederlandsch Geref. Kerken in Nederland. Amsterdam 1887.

„De plaatselijke Kerken zijn naar Goddelijk recht gehouden en verbonden, om niet independentistisch op zichzelf te blijven staan, maar zich onderling te verbinden en saam te plaatsen onder het eene zeggenschap van den Koning der Kerk“.

Slechts dan mogen ze geen verband zoeken, en zijn ze hiervan verontschuldigd, wanneer zulks niet kan gevonden worden naar den eisch van Gods Woord, maar strekken zou tot verkorting der Waarheid of tot krenking van de Koninklijke Majesteitsrechten van haar eenig Hoofd“.

Hij stak anderen de hand wel telkens toe, maar die werd altijd weer afgeslagen, omdat hij vasthield wat hem heilig was.

Groen kwam alleen te staan!

„Vreemdeling ben ik (na veertig jaren strijden en lijden) in mijn eigen Land“, schreef de zeventigjarige Groen.

Zwakke karakters zouden dit nooit hebben kunnen verduren. Ze zouden „de eenheid hebben bewaard“. Ze zouden „uitersten hebben vermeden“. Ze zouden niet „tot eenzijdigheden zijn vervallen“. Ze zouden zich voor „Prinzipienreiterij“ hebben gewacht. Er zijn nu eenmaal heel veel mooie woorden en uitdrukkingen om beginselloosheid en karakterzwakte en opportunisme te camoufleren.

Niet alzo Groen.

Hij stond en bleef staan. Hij handhaafde met groote kracht en innige toewijding wat hem heilig was. Hij aanvaardde (met oneindige smart) de opgelegde eenzaamheid. Zijn gewild isolement ten aanzien van zijn beginsel bracht het gedwongen isolement ten aanzien van het overgrote deel des volks, ja, van vele vrienden. En Groen werd de onverdraagzame, de eigenzinnige, de onhandelbare, de eigengereide in veler oog.

H.

C. V.

2) Idem, IV, p. 5.

3) Idem IV, p. 8.



gezag, zoodat het in aard gelijk zou te stellen zijn met de macht van de ouders over kinderen, van den staat over onderdanen of van een heer over dienaren. Het kan slechts juridisch genoemd worden, insoverre het recht heeft met tucht op te treden tegenover een plaatselijke kerk als geheel met beroep op het gemeenschappelijk accoord.

Het is dus het gezag der Waarheid, dat sterk is door zedelijk overwicht, het gezag van het Woord Gods, waaraan allen gebonden zijn.

Het schept geen hogere vergaderingen, geen opperbesturen, geen machten, die dwingend gebiedend zich mogen verheffen boven het ambt, dat alleen in de plaatselijke kerk gevonden wordt.

Het is evenwel zoo sterk, dat het vanzelf spreekt, dat elke plaatselijke kerk zich te onderwerpen heeft aan de besluiten der meerdere vergadering, „tenzij, dat het bewezen worde te strijden tegen het Woord Gods“, enz. (art. 31 K.O.)

Handhaving van de zelfstandigheid der plaatselijke kerk tegen machten, die zich aandienen als met heerschappij staande over het ambt, is dus geen independentisme, maar eisch der Heilige Schrift en noodzakelijke voorwaarde voor de goede ontwikkeling van het kerkelijke leven.

J. S. POST.

#### Wereldgelijkvormige oratorie.

In een onzer dagbladen kwam de volgende advertentie voor:

#### Groote Openbare Getuigenisavond.

Alle geloovigen uit alle kerken worden uitgenodigd tot een Gemeenschappelijke Samenkomst tegen twijfel en ongelooft, D.V. op Donderdag 21 Juli, in de Nieuwe Kerk (Groenmarkt), Middelburg, waar Prof. G. Wisse een

#### Openbare Tijdrede

zal houden over: „Heeft Jezus ooit geleefd, en is Hij de wereldverlosser?“

Toegang en plaatsen vrij.

Opening deuren 7.30. Aanvang 8 uur.

#### HET COMITÉ.

Ik kan niet nalaten eenige commentaren te geven op deze advertentie, tot een getuigenis tegen den geest, die uit dit alles spreekt.

1. Ik dacht, dat de „gemeenschappelijke samenkomsten“ van de geloovigen onder de bediening van het Woord en de Sacramenten in de kerk de krachtige van God geordeneerde openbare getuigenis tegen twijfel en ongelooft waren.

2. De „geloovigen uit alle kerken“, laten hier de kerk min of meer buiten het geding en laten de zonde van dat kerkelijk leven, dat door nietigheden en schijnredenen de gedeeldheid noodzakelijk maakt, stiltejes onbesproken om eens tezamen een interkerkelijke samenkomst van geloovigen te houden tegen „twijfel en ongelooft“.

3. Het gaat daarbij natuurlijk niet over dien twijfel en dat ongelooft in de kerk, waardoor de geloovigen uiteengeslagen zijn. Wanneer op de basis van de oprechte geloofsgeloofzaamheid aan het Woord van den Koning der Kerk daárover eens gesproken werd (s.v.p. zonder sensatie), dan zouden „ongelooft“ en „twijfel“ ongetwijfeld in levenden lijve op deze vergadering protesteeren. En „kleingelooft“ zou zuchten over dat onbroederlijk getwist. Dat zou geen „Tijdrede“ zijn naar den smaak van deze „geloovigen van alle kerken“!

4. Het zal er nu veel „stichtelijker“ toegaan, want voor deze „geloovigen“ uit alle kerken zal de oratorische vraag besproken worden: Heeft Jezus ooit geleefd? Zulver oratorisch voor al deze geloovigen, die de kerk zullen bezetten. Want niemand ontkent de vraag.

5. Deze titel is beleedigend voor den Heer der Kerk. Zooals 'beleedigend zou zijn, als ik annonceerde, dat ik een lezing wilde houden in Amsterdam of Driebergen met als titel de sensationele oratorische vraag: Heeft Prof. Wisse ooit geleefd?

6. Deze oratorische vraagstelling gaat uit van deze moderne methode, dat eerst het vraagteken gezet wordt achter de heiligste dingen, waarop dan de Rede (Tijdrede) van des sprekers rede (redeneering) al of niet met teksten als „bewijsplaatsen“, de heiligheden Gods zal bewijzen, tot stichtelijk vermaak der geliefde „hoorders“ en „hoorderessen“, die in de kerk broeders en zusters heeten.

7. Een eenvoudige bediening des Woords door de ambten in de kerk en een eenvoudige stille kring van geloovigen rondom de Avondmaalstafel is een krachtig openbaar getuigenis, zonder sensatie, zonder oratoria en tegelijk zeer welsprekend, voor de geheele wereld, dat onze Heere Jezus leeft en dat Hij komen zal op de wolken.

Daár worden twijfel en ongelooft in de harten der geloovigen bestreden met het zwaard des Geestes en niet door „Openbare Tijdrede“.

8. De kerk heeft ook roeping om aan de ongelooftige wereld de hoodschap van den komenden Christus te brengen. Zij roepe deze menschen tot de snavvergadering der gemeente en zoek ze op in heggen en stegen. Maar nimmer spreke de kerk daarbij de taal der spotters door de vraag te stellen: Is er wel „een“ God, heeft Jezus wel ooit geleefd... en dergelijke, om dan te gaan beredeneeren dat er „een“ God is en dat er eens een Jezus heeft geleefd.

Als de dwaas zegt, daar is geen God, dan gaat de Schrift niet beredeneeren: daar is wel „een“ God.

9. Deze sensationele vraagstelling is wereldgelijkvormig. Zooals de geheele advertentie iets wereldgelijkvormigs heeft.

A. Janse.

## GEESTELIJKE ADVIEZEN

(Alle inzendingen, deze rubriek betreffende, aan Ds D. van Dijk, Akkerstraat 26, Groningen.)

### Onnoodige zorg.

Van een zuster, een blijde moeder van kinderen, kreeg ik een vraag over Mattheüs 24:19, waar staat: „Maar wee den bevruchten en den zoogenden vrouwen in die dagen“.

De moeilijkheid, waarvoor zij zich bij dit woord geplaatst zag, was deze: „beteekent dit woord des Heilands enkel, dat vrouwen die in genoemde omstandigheden verkeerden, het in de dagen, waarover Jezus spreekt, moeilijk zullen hebben; of ligt er in deze uitspraak des Zaligmakers een veroordeeling van het bevrucht en zoogende zijn; alsof de Heiland zou willen zeggen: „wee den vrouwen, die ik in zulk een toestand zou aantreffen“.

Wanneer het laatste waar was, zou daarin een aansporing liggen om ongetrouwd te blijven. Zoo heeft ook deze zuster het gevoeld, blijkens haar mededeeling, dat zij reeds in haar verlovingstijd zich met deze zaak heeft beziggehouden.

Ik kan mij wel voorstellen, dat er jonge menschen zijn, die in den rijkdom en in de blijde levensverwachting van hun verlovingstijd, door een woord als het hier besprokene, eenige moeite hebben. „Zou ik, zou ik dan dien rijkdom, dien ik mij voorstel, wel mogen grijpen, zou ik misschien van al die weelde, om 's Heeren wil, ook afstand moeten doen?“

Dat is de vraag, die dan in het hart rijst en de consciëntie verschrikt.

Toch berust die vrees op een misverstand.

De Heiland spreekt in dit gedeelte van Mattheüs en in de overeenkomstige plaatsen van Markus en Lukas over, wat wij noemen, de laatste dingen.

Hij doet dat zóó, dat Hij daarbij eerst het oog heeft op wat er gebeuren zal bij de verwoesting van Jeruzalem; maar de val en verwoesting van Jeruzalem is schaduw van — en inleiding tot het oordeel, dat zich in den loop der Nieuwe Bedeeeling gestadig volrekt en zijn afsluiting vindt ten jongsten dage.

Dat oordeel verderft ieder, die den Christus verwerpt. Behoudenis is er alléén voor hen, die zich losmaken van de „Christusverwerpers“.

Het wegvluichten uit Jeruzalem, de stad, die Christus verworpen heeft, geeft behoud in den tijd, waarin de heilige stad zal worden vernield; en die vlucht uit Jeruzalem beeldt af het geestelijk uitgaan uit de wereld, die van den Gezalfde Gods niet wil weten.

Dat zich losmaken van allen, die den Christus verwerpen, is voor alle menschen niet even gemakkelijk.

Zoo is het bij de vlucht uit Jeruzalem ook reeds.

Bevruchte en zoogende vrouwen zullen het bij die vlucht veel moeilijker hebben, dan een jong meisje, dat alleen voor zichzelf heeft te zorgen en als een hinde kan weggijlen.

Maar, in anderen zin, geldt dat de eeuwen door.

In de verschrikkingen, die God over de aarde zal laten gaan en die hun hoogtepunt krijgen naar het einde toe, schijnt telkens de veiligste plaats te zijn aan de zijde van de vijanden van Christus. Zij zijn de machtigsten. Niet zelden zelfs brengen zij de gemeente in de moeite, onder den druk. Het zijn immers ook vervolgingen om Christus' wil, die tot de teekenen van Christus' wederkomst behoren. Toch is de ware veiligheid alléén daar, waar wij ons uit den greep der wereld hebben losgemaakt.

En nu is het voor de hand liggend, dat naarmate wij meer in dit leven hebben, het moeilijker wordt om den schijnbaar gevaarlijken stap te doen, waarmee wij ons van de wereld losmaken.

Niet het minst geldt dat voor het bezit van kinderen.

Denk maar eens aan dagen van vervolging, van revolutie; wat lijdt een moeder van kinderen dan niet veel meer, dan een mensch, die alléén op de wereld staat. In dien zin blijft het gelden: „wee den bevruchten en den zoogenden vrouwen“.

Maar, daarin ligt niet de minste veroordeeling van zulk een „staat“, alsof daarin iets zondigs school.

Wel zegt de Heiland, dat de menschen in de dagen van den Zoon des menschen zullen zijn, zooals zij waren in de dagen van Noach: „trouwende en ten huwelijk uitgevende“. Maar daarmee veroordeelt Hij niet het trouwen en ten huwelijk geven. Als dat zoo was, zou Hij immers ook het eten en drinken veroordeelen, waarover Hij in dit zelfde vers spreekt.

Neen, het zondige van de menschen in de laatste dagen zal niet zijn, dat zij trouwen en ten huwelijk uitgeven, maar dat zij deze dingen doen, niet in gehoorzaamheid aan den Heere, zoodat zij ook daarin Hem dienen, maar in gehoorzaamheid aan hun lust.

Dat is zonde.

Nooit behoeft iemand dus te denken: „zou ik

wel mogen trouwen, kinderen krijgen en groot brengen?“

Zeker, wie dat doet, moet er op rekenen, dat zijn leven daardoor héél zwaar kan worden.

Maar dat mag hem daarvan niet terughouden. Trouwende in den Heere, moet ons huwelijksleven zijn een daad van gehoorzaamheid, waardoor wij willen meebouwen aan Zijn Kerk en waarbij wij om de eere, die er ligt in dat „medearbeider Gods zijn“, gaarne willen dragen het kruis, dat daaraan kan zijn verbonden.

Nog eens, nooit mag dit woord des Heilands onze consciëntie verontrusten bij onze gedachte aan, ons verlangen naar het huwelijk.

Wel moet het ons een prikkel zijn, om in deze dingen heilig te wandelen, alléén in den Heere te trouwen; ook ons huwelijksleven te zien als verbondsghehoorzaamheid. Anders zou de last van het huwelijk oorzaak kunnen worden, dat wij niet zochten te ontkomen aan den greep der vijanden, om onder te gaan met het ongehoorzame Jeruzalem in het vuur des verderfs.

D. v. D.

## UIT DE HISTORIE

Dr A. Kuyper Sr over de bevoegdheid der meerdere vergaderingen.

VI. (Slot.)

Het hoeft na het voorgaande geen vraag meer te wezen hoe Dr Kuyper oordeelt over het schorsen of afzetten van een of meer kerkeraadsleden of zelfs van een ganschen Kerkeraad door een classis. Dit is lijnrecht in strijd met de opvatting van de macht der meerdere vergaderingen, zooals die door Kuyper werd gezien.

Ten overvloede evenwel heeft Dr Kuyper zich over dit punt duidelijk uitgesproken.

En wel naar aanleiding van een „mooi“ geval. Zooals men weet beschouwden de doleerende kerken zich als de eigenlijke Gereformeerde Kerk in het dorp of de stad, waar ze waren. Van het vormen van een „nieuwe“ kerk wilden ze niets weten. Aan „afscheiding“ dachten ze niet. Als ergens een Doleerende Kerk was ontstaan dan heette de „Hervormde Kerk“ daar ter plaatse de „Synodale Tegenkerk“ of de „Synodale Genootschapskerk“. Men was toen nog in den ernstigen tijd waarin men „kerken“ bij hun waren naam durfde te noemen.

De Doleerende Kerken uit één streek kwamen weer samen in classicale vergadering en die beschouwde zich op haar beurt weer als de eigenlijke, de eenige classis in die omgeving. Binnen het ressort van zoo'n (doleerende) classis waren dan voor alles plaatsen waar de kerk reeds tot reformatie gekomen was, maar er waren natuurlijk ook nog plaatsen waar van „reformatie der kerk“ nog geen sprake was.

Meestal bleef die reformatie achterwege, omdat de (aan de Synodale hiërarchie gehoorzame) Kerkeraad van zoo'n reformatie niets wilde weten. En zoo moest wel, juist als men ernst maakte met de idee der doleantie, de vraag opkomen of een (doleerende) classis geen taak had t.o.v. die ongehoorzame en ontrouwe Kerkeraden. Nader: of zoo'n classis zulke kerkeraden niet schorsen of afzetten moest.

Die vraag kwam nog scherper te staan, omdat de classicale besturen in de Genootschapskerk zeer haastig waren met het schorsen en afzetten der trouwe kerkeraadsleden! Men denke maar aan het conflict te Amsterdam!

Het is daarom geen wonder, dat Dr Kuyper in „De Heraut“ van 26 Febr. 1888 (No. 531) een op deze zaak doelende vraag te beantwoorden kreeg.

Men leze:

„Een inzender vraagt ons het volgende:

Is het niet af te keuren, dat — nu er Geref. classes zijn — kerkeraden eenvoudig „naar het ambt der geloovigen“ worden opzijde gezet door gemeentelieden, zonder uitspraak der (wel huns inziens niet, maar voor de opzijdezettenden tenminste wél wettige) classes, waarvan hun kerken deel uitmaken?“

Ons dunkt, het antwoord op deze vraag kan op afdoende wijze gegeven.

Uitgangspunt bij deze phase van den kerkelijken strijd is, dat de Hiërarchie weigert recht te doen en op geenerlei wijze gezind is de souvereiniteit van Christus te erkennen.

Uit dien hoofde en op dien grond heeft de actie plaats niet bij de Synode, noch ook bij de classes, maar alléén bij de kerkeraden, die buiten alle hiërarchie als kerkbesturen toch bestaan.

Dientengevolge kan van aanzoek bij een Classikaal Bestuur om tot Reformatie over te gaan, geen sprake meer wezen.

Die phase is er geweest, maar liep ten einde.

Het Amsterdamsche proces is juist gevoerd met de bedoeling, om aan de Hoogere Besturen de gelegenheid te bieden zich principieel in alle instantiën uit te spreken.

Dat is geschied.

En tot in revisie heeft de Synode toen zoo principieel mogelijk uitgesproken, dat zij geen actie op grond van Gods Woord of de eere van onzen Koning tegen haar aangematigd gezag duld.

Deze te zijn.

Dr Kuyper bedoelde bestuiter hand op een het amb wilden d o l e e r z o o ' n c l a De vra aan. En

„De i vraag antwoor Hij

Zee De l blad ne

Blijke meerde kale r e n d e w a a r o m k e r k e r a d a t g

De v de wel vraag, en zult woordin deze:

Moet alle aan door de der „d inziens met het kerkera totdat maand, en heeft

Men Daar een Sy zijn vi

Beter de optn een bep buite

Ook l raad a Voor

niet zij or d e i

Dat is De S afzetten let dit.

Niet e En da raad als de geho H.

1) Onde

BUY

De s

We he van het poogde

Chr. Ge spreken de Gere

responde zoo vras

correspo kerkenri resseeri

en ande Jarenl

doelen a onze his

wat des rianen.

smelten later be

Kerk. D. Beuker,

Kerk w Dr Beuk

een der zijds, dal

dat die v erwten i

er aanwi voorgest Eede ve

metsela den looj non-acti verontru gezang. l